

CERTIFICATIESCHEMA VOOR DIERLIJKE PRODUCTEN

Criteria voor Milieukeur – ei (leghennen)

Datum van ingang:	1 februari 2013
Herziening per:	1 februari 2014
Vastgesteld door:	SMK
Code:	AP&V.2-DP.16
Volgnummer:	MK.3

Hoofdstuk 3 Specifieke criteria voor leghennenhouderij

3.1 aanmelding, bedrijfsuitbreidingen, uitvoering audits

3.2 verplichte eisen

3.3 keuzemaatlat milieu in en om het bedrijf

3.4 keuzemaatlat voeders en water

3.5 keuzemaatlat dierwelzijn en diergezondheid

3.6 keuzemaatlat werkomstandigheden

Publicatie van dit schema onder voorbehoud van tussentijdse wijzigingen. Het meest recente certificatieschema en eventuele 'aanvullende besluiten' staan gepubliceerd op www.smk.nl. Het woordmerk en het beeldmerk (logo) Milieukeur zijn wettelijk beschermd en gedeponeerd bij het Benelux Merkenbureau onder nummer 0516647. Bij onterecht gebruik van het woordmerk of het beeldmerk worden sancties opgelegd.

3. Specifieke eisen voor leghennenhouderij

Tekortkomingen:

- bij initiële audit moet aan alle eisen voldaan zijn om voor certificatie in aanmerking te komen (geen major of minor tekortkomingen)
- bij vervolgaudits mag een bedrijf één minor tekortkoming hebben zonder aanvullende sanctie
- indien een bedrijf twee opeenvolgende jaren dezelfde minor tekortkoming heeft, dient deze binnen zes maanden te worden opgelost

Nr.	Criterion	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie	Niveau/sanctie
0.0	<ul style="list-style-type: none"> – Iedere certificaathouder en eventuele deelnemers moet(en) aan de algemene eisen (Algemene Eisen bij Milieukeur en Barometercertificatieschema's) voldoen. Deze Algemene Eisen bij Milieukeur en Barometercertificatieschema's staan apart vermeld bij elke productgroep en / of dienst – Iedere certificaathouder en eventuele deelnemers moet(en) aan de specifieke criteria voor de betreffende productgroep voldoen – Een ketenregisseur die zelf geen product produceert of be-/verwerkt hoeft alleen aan de eisen voor ketenregie te voldoen. 	Vigerende versie op website SMK bij productgroep en / of dienst.	Major

3.1 Aanmelding, bedrijfsuitbreiding en uitvoering audits

Nr.	Criterion	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie	Niveau/sanctie
1.1	<u>Aanmelding en vervolgcontroles:</u> Bij aanmelding dient het bedrijf alle benodigde registraties te hebben en beschikbaar te stellen aan de certificatie-instelling en indien van toepassing aan de ketenregisseur. Aanmelding initiële audit Bestaande bedrijfsvoering: alle relevante gegevens van minimaal 6 maanden aanwezig Bedrijf met deels nieuwe stallen (<6 maanden in gebruik): gebruik beschikbare gegevens van rest van het bedrijf Start of overname bedrijf (<6 maanden in gebruik): gebruik de te verwachten gegevens en extra administratieve toetsing na 3 maanden Vervolgaudits: alle relevante gegevens van minimaal een jaar aanwezig.	n.v.t. (blijkt uit beoordeling overige criteria)	Aanmelding: geen certificaat (of geen deelnemer onder ketenregie) als niet wordt voldaan Vervolgaudits: Major.
1.2	<u>Bedrijfsuitbreiding:</u> <ul style="list-style-type: none"> – Uitbreiding vierkante meters voor het houden van dieren bij bestaande certificaathouders of deelnemers van meer dan 500 m² direct melden en binnen 6 maanden een fysieke audit door de certificatie-instelling laten uitvoeren – Onder ketenregie valt deze audit binnen de steekproef. 	Controleer of een uitbreiding is gemeld en gecontroleerd.	Minor

Nr.	Criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie	Niveau/sanctie
1.3	Bij een aantal criteria en keuzemaatregelen zijn fysieke metingen vereist. Indien bij een certificaathouder of deelnemer in het kader van een andere certificatie deze metingen reeds zijn verricht, volstaan deze metingen voor het beoordelen van de Milieukeurcriteria mits is voldaan aan de volgende voorwaarden: <ul style="list-style-type: none"> – Het betreft een meting voor een certificatieschema en door een certificatie-instelling onder accreditatie – De resultaten van de metingen zijn opgenomen in een ondertekend verslag van de auditor – Metingen waren van toepassing op de huidige bedrijfssituatie (bijvoorbeeld na verbouw dienen de relevante metingen opnieuw verricht te worden). 	Controleer bij de betreffende criteria of de metingen zijn uitgevoerd en voldoen aan de randvoorwaarden.	n.v.t.
1.4	<u>Uitzondering:</u> De verpakking van de eieren hoeft niet aan de verpakkingseisen* te voldoen omdat de consument de gelegenheid moet hebben om de eieren te bekijken voordat men ze aankoopt. *Definitie voorverpakt: Een product is voorverpakt indien het op een zodanige manier is verpakt dat het product alleen bereikt kan worden door iets aan de verpakking te veranderen (bv. beschadigen of verbreken).		n.v.t.

3.2 Verplichte basiseisen voor leghennen

- ➔ bij initiële audit moet aan alle eisen voldaan zijn om voor certificatie in aanmerking te komen
- ➔ bij vervolgaudits telt iedere tekortkoming als een major tekortkoming

Nr.	Criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
Algemeen		
A2.0	Een certificaathouder en/of deelnemer dient de volgende score te behalen: <ul style="list-style-type: none"> – Minimaal 25 punten behalen uit keuzemaatlat milieu (paragraaf 3.3) – Minimaal 15 punten behalen uit keuzemaatlat voeders (paragraaf 3.4) – Minimaal 25 punten behalen uit keuzemaatlat dierwelzijn (paragraaf 3.5) – Minimaal 5 punten behalen uit keuzemaatlat werkomstandigheden, indien meer dan 3 fte werkzaam zijn op het bedrijf (paragraaf 3.6). 	Controleer of de benodigde punten zijn behaald.
A2.2	Een certificaathouder of deelnemer dient gecertificeerd te zijn voor: <ul style="list-style-type: none"> – IKB EI en – KAT (Kontrollierte Alternative Tierhaltungsformen) – Bij het College van Deskundigen agro/food kan schriftelijk een verzoek worden ingediend om andere kwaliteitssystemen op te nemen. 	Controleer de aanwezigheid van een geldig certificaat of uitdraai uit een officieel digitaal register van een van de genoemde kwaliteitssystemen.
A2.3	De inrichting van het huisvestingssysteem is zodanig dat alle etages rechtstreeks en moeiteloos kunnen worden geïnspecteerd en de leghennen gemakkelijk kunnen worden verwijderd.	<ul style="list-style-type: none"> – Visuele controle van minimaal één afdeling – Geen hoeken of onderdelen in de inrichting waar kippen kunnen komen die niet zichtbaar en met de hand bereikbaar zonder hulpmiddelen.
A2.4	De leghennen zijn aantoonbaar (kippenpaspoort / orderbevestiging / rekening leverancier) opgefokt in een niet-kooisysteem (scharrel of voliëre systeem).	<ul style="list-style-type: none"> – Controle herkomst opfokhennen via een zogenaamd kippenpaspoort die bij het koppel opfokhennen wordt meegeleverd – Controle ordebevestiging en rekeningen leverancier leghennen.
A2.5	Huisvesting van leghennen mag niet in kooisystemen (batterij, verrijkte kooi en kolonie).	Controleer of de leghennen niet worden gehouden in batterij, verrijkte kooi of koloniehuisvesting.

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
Milieu		
<i>Doel: verminderen gebruik eindige hulpbronnen, verlaging van belasting van het milieu door reductie uitscheiding van milieubelastende stoffen en reduceren directe hinder omwonenden. Toekomstige eisen: aanscherping bestaande normen</i>		
M2.1	Energieverbruik op bedrijf (met verrekening voor groene stroom of duurzame energieproductie voor eigen gebruik): maximaal 423,3 (zonder nageschakelde techniek) en 634,9 (met nageschakelde techniek) MJ per 1000 kg ei <ul style="list-style-type: none"> – Per stal of stallen die onder Milieukeur vallen zijn energiemeters (stroom en gas) aanwezig – Het energieverbruik wordt teruggerekend naar het gebruik per 1000 kg ei – De exacte wijze van berekenen van het energieverbruik is in bijlage “berekeningen” weergegeven – Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen – Onder duurzame energieproductie voor eigen gebruik vallen bijvoorbeeld eigen zonnepanelen, windmolens, WKK, biogasinstallatie, mestverbranding – Bedrijven kunnen het eerste jaar gebruik maken van een beperkte mogelijkheid 10% onder de norm te mogen presteren mits dit wordt gecompenseerd door lagere stikstof- en/ of fosfaatexcretie. Zie hiervoor de bijlage Milieu. 	Controleer of het energieverbruik voldoet aan de gestelde norm en bepaald is volgens de vereiste berekeningen.
M2.2	Norm voor ammoniakemissie: <ul style="list-style-type: none"> – De ammoniakemissie van het toegepaste huisvestingssysteem moet lager zijn 0,070 kg per dierplaats per jaar – De wijze van berekenen van de ammoniakemissie op bedrijfsniveau is in bijlage “Milieu, ammoniakemissie stal” weergegeven – De actuele stalemissies worden per stal overgenomen uit de vergunning of indien de gerealiseerde situatie een lagere forfaitaire norm kent mag deze norm worden meegenomen in de berekening (zie bijlage Milieu). 	Controleer of de ammoniakemissie voldoet aan de gestelde norm.
M2.3	Norm voor fijnstofemissie: <ul style="list-style-type: none"> – De certificaathouder (individueel bedrijf of groep bedrijven onder ketenregie) draagt zorg voor verlaging van de fijnstofemissie. De fijnstofemissie van het toegepaste huisvestingssysteem mag niet hoger zijn dan 70 en 55 g PM10/dier/jaar voor respectievelijk traditioneel scharrel- en volièresystemen – De actuele stalemissies worden per stal overgenomen uit de vergunning of indien de gerealiseerde situatie een lagere forfaitaire norm kent mag deze norm worden meegenomen in de berekening (zie bijlage Milieu). 	Controleer of de fijnstofemissie voldoet aan de gestelde norm.

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
M2.4	Norm voor stikstof excretie: <ul style="list-style-type: none"> - Maximaal 39,1 kg N / 1000 kg ei - De stikstofexcretie wordt berekend aan de hand van de aanvoer en afvoer van stikstof op het bedrijf - Dit wordt gebaseerd op de stikstofexcretie per 1000 kg ei - De exacte wijze van berekenen van de stikstofexcretie is in bijlage "Berekeningen" weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen - Bedrijven kunnen het eerste jaar gebruik maken van een beperkte mogelijkheid 10% onder de norm te mogen presteren mits dit wordt gecompenseerd door lagere fosfaatexcretie en/of energieverbruik. Zie hiervoor de bijlage Milieu. 	Controleer of de stikstofexcretie voldoet aan de gestelde norm en bepaald is volgens de vereiste berekeningen.
M2.5	Norm voor fosfaat excretie: <ul style="list-style-type: none"> - Maximaal 21,2 kg P / 1000 kg ei - De fosfaatexcretie wordt berekend aan de hand van de aanvoer en afvoer van fosfaat op het bedrijf - Dit wordt gebaseerd op de fosfaatexcretie per 1000 kg ei - De exacte wijze van "berekeningen" berekenen van de fosfaatexcretie is in bijlage weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen - Bedrijven kunnen het eerste jaar gebruik maken van een beperkte mogelijkheid 10% onder de norm te mogen presteren mits dit wordt gecompenseerd door lagere stikstofexcretie en/of energieverbruik. Zie hiervoor de bijlage "Berekeningen". 	Controleer of de fosfaatexcretie voldoet aan de gestelde norm en bepaald is volgens de vereiste berekeningen.
M2.6	Norm voor zinkaanvoer: <ul style="list-style-type: none"> - Maximaal 322,1 gram per 1000 kg ei - De zinkaanvoer wordt berekend aan de hand van de aanvoer van zink op het bedrijf - Dit wordt gebaseerd op de zinkaanvoer per 1000 kg ei - De exacte wijze van berekenen van de zinkaanvoer is in bijlage "voeders" weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen. 	Controleer of de zinkaanvoer voldoet aan de gestelde norm en bepaald is volgens de vereiste berekeningen.
M2.7	Norm voor koperaanvoer: <ul style="list-style-type: none"> - Maximaal 53,7 gram per 1000 kg ei - De koperaanvoer wordt berekend aan de hand van de aanvoer van koper op het bedrijf - Dit wordt gebaseerd op de koperaanvoer per 1000 kg ei - De exacte wijze van berekenen van de koperaanvoer is in bijlage "voeders" weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen. 	Controleer of de koperaanvoer voldoet aan de gestelde norm en bepaald is volgens de vereiste berekeningen.
Dierwelzijn en – gezondheid <i>Doel: gezonde dieren die hun natuurlijk gedrag kunnen uitvoeren en waarvan het eindproduct veilig is voor humane consumptie.</i>		

Nr.	Criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
WG2.1	<ul style="list-style-type: none"> - In geval van calamiteiten kan met een dierenartsverklaring, door een GVP gecertificeerde dierenarts, een ontheffing verkregen worden om tijdelijk niet te voldoen aan verplichte criteria gerelateerd aan productieresultaten - De verklaring dient de volgende aspecten te bevatten: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Welke calamiteit op het bedrijf heeft plaatsgevonden ▪ Een effect op de productieresultaten wordt verwacht ▪ Een plan van aanpak opstellen om het probleem op te lossen. <p><i>Bijvoorbeeld bij het optreden van een besmettelijke ziekte kan op schriftelijk verzoek van de dierenarts tijdelijk van de verplichte normen worden afgeweken. Dit mag niet twee legperioden achtereenvolgens gebeuren op basis van eenzelfde ziekte-uitbraak en daarnaast geldt de ontheffing voor maximaal één legperioden.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer de GVP pluimvee erkenning van de ingeschakelde dierenarts bij de stichting Veterinair Administratie Kantoor (www.svak.nl) - Controleer of de dierenarts een complete verklaring heeft afgegeven.
WG2.2	<ul style="list-style-type: none"> - Maximale uitval per legperiode: 8% (exclusief uitval door predatoren) - De uitval wordt gedurende de gehele legperiode berekend en over de gehele legperiode en betreft het aantal uitgevallen leghennen ten opzichte van het totaal aantal leghennen bij aanvang (20 weken leeftijd = 140 dagen) van de betreffende legperiode. De uitval is exclusief de uitval door predatoren en moet in het logboek van de dierenarts worden geregistreerd - De uitval wordt berekend op basis van een uitdraai van het managementinformatiesysteem of met behulp van de legkalender. <p><i>Aanvullend: Het betreft hier een bedrijfsresultaat en de norm geldt op bedrijfsniveau. Een uitzondering mag gemaakt worden voor nieuwe bedrijven</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Bij deze bedrijven mag bij de eerste audit op basis van de historische gegevens, de uitval maximaal 9% zijn. Dit geldt alleen in het eerste jaar van deelname van nieuwe bedrijven. Dit overgangsjaar voor nieuwe deelnemers en bedrijven is bedoeld om ondernemers die starten met Milieukeur de mogelijkheid te bieden aan de registratie van uitval volgens de voorwaarden van Milieukeur te voldoen en eventuele knelpunten hierbij op te lossen</i> - <i>Op groepsniveau dient de certificaathouder te allen tijde aan de norm van 8% te voldoen. Het groepsgemiddelde wordt berekend naar uitval van het totaal aantal leghennen.</i> 	<p>Controleer of de berekende uitval voldoet.</p>
WG2.3	<p>Het bedrijf wordt tot de leghennen een leeftijd van 30 weken hebben bereikt minimaal vijfwekelijks en vanaf 30 weken leeftijd minimaal tienwekelijks door een GVP erkende dierenarts onderzocht die in een logboek zijn bevindingen of geconstateerde bijzonderheden rapporteert en parafeert over:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het optreden van ziekten en aandoeningen (soort en ernst van aandoeningen) - Het uitvoeren van entingen - Het optreden van aantastingen (o.a. verenpikkerij, kannibalisme, pootproblemen en ernstige verwondingen) - Bijzonderheden in relatie tot uitval en aandoeningen - Het aantal ernstig zieke of ernstig verwonden leghennen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer de GVP pluimvee-erkenning van de ingeschakelde dierenarts - Controleer het optreden van ziekten en aandoeningen middels het logboek en de documenten achtergelaten door de dierenarts met datum en bevindingen met datum en bevindingen.

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
WG2.4	Ernstig zieke leghennen worden tijdig geëuthanaseerd. <ul style="list-style-type: none"> - Op het bedrijf is minder dan 1 ernstig zieke of ernstig verwonde leghen, zonder uitzicht op herstel, per 5000 leghennen aanwezig - Dierenarts noteert het aantal ernstig zieke of ernstig verwonde leghennen tijdens zijn bezoeken. - De ondernemer draagt zorg voor tijdig euthanaseren (nekdislocatie = nekbreuk) van ernstig zieke of ernstig verwonde leghennen door een ervaren persoon. 	Controleer de aanwezigheid van ernstig zieke of verwonde leghennen.
WG2.5	Het bedrijf beschikt over een PC managementinformatiesysteem of legkalender voor productie- en gezondheidskengetallen (sterfte van leghennen, entingen, ziekteproblemen, selectie van leghennen en gebruik medicijnen).	Controleer een uitdraai met recente gegevens van het bedrijf die de management resultaten tonen (productie en gezondheid).
WG2.6	<ul style="list-style-type: none"> - Voor zieke en gewonde leghennen, met uitzicht op herstel, is een ziekenboek aanwezig. Deze is ingericht met voorzieningen voor voer, water en legnest die voldoen aan de normering binnen het Legkippenbesluit - Alle zieke dieren en leghennen met verenpikkerij, kannibalisme, pootproblemen, lichte verwondingen of verzwakt worden in de ziekenboek geplaatst en behandeld. - Per afdeling / eenheid moet een ziekenboek aanwezig zijn. 	Controleer de aanwezigheid van een ziekenboek en de bijbehorende inrichting.
WG2.7	<ul style="list-style-type: none"> - Leghennen hebben bij aanvang legperiode (20 weken = 140 dagen leeftijd) minimaal 1250 cm² bruikbaar oppervlakte per dier tot hun beschikking - Van die 1250 cm² hebben de leghennen altijd, dus ook direct vanaf opzet minimaal 400 cm² strooisel tot hun beschikking. <p><i>Definitie bruikbaar oppervlakte; een ten minsten 30 cm breed oppervlak met een helling van ten hoogste 8 graden met boven het gehele oppervlak een vrije ruimte van ten minste 45 cm hoogte. De oppervlakte van het nest wordt niet tot de bruikbare oppervlakte gerekend. De oppervlakken die tot de bruikbare oppervlakte wordt gerekend bieden steun aan alle naar voren gerichte tenen van beide poten van de kip.</i></p>	De certificatie-instelling is gerechtigd bij twijfel de afmetingen van de stal en strooiselruimte na te meten.
WG2.8	<ul style="list-style-type: none"> - Op de vloer is voor aanvang van de legperiode een laag strooisel van minimaal 2,5 kg per m² aangebracht. Het strooisel mag bestaan uit witte houtkrullen, stro, gehakseld stro, zand of ander materiaal met een losse structuur dat leghennen in staat stelt aan hun ethologische behoeften (scharrelen, bodempikken en stofbaden) te voldoen. Met dien verstande dat het strooisellaag de voedselveiligheid niet in gevaar brengt. - Gedurende de legperiode mag de gemiddelde strooisellaagdikte niet dunner dan gemiddeld 5 cm zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controle via aankoopbonnen strooiselmateriaal. Totale kilogrammen omrekenen naar hoeveelheid per m² - Controle door het fysiek meten van de strooisellaagdikte tijdens de audit bij minimaal één en maximaal twee afdeling(en), 4 meetpunten per afdeling.
WG2.9	<ul style="list-style-type: none"> - Per etmaal is er een ononderbroken duisternisperiode van 8 uur waarin de leghennen kunnen rusten - Bij de vermindering van kunstlicht wordt een periode van minimaal een half uur halfduister in acht genomen waarbij de lichtsterkte langzaam afneemt om de leghennen de gelegenheid te geven zonder verwondingen op stok te gaan - In de ochtend wordt de lichtsterkte in minimaal een half uur tijd langzaam op sterkte gebracht om de natuur na te bootsen. 	Controle via de klimaatcomputer of d.m.v. ingestelde klokjes.

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
WG2.10	<p>Alarmsysteem voor calamiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Alarmsysteem voor het uitvallen van stroom en essentiële apparatuur (met name ventilatie) en een uitvoerbaar plan van aanpak voor de te nemen maatregelen. Bij uitvallen stroom dient bijvoorbeeld een noodaggregaat aanwezig te zijn voor de ventilatie of overgestapt kunnen worden op natuurlijke ventilatie - Bij stroomuitval of storing van de klimaatregeling moeten de ventilatiekleppen 'open' gestuurd worden - Alarmsysteem voor brand in geval van branduitbraak met advies van de brandweer met uitvoeringsplan. Minimaal eens in de vijf jaar dient de brandveiligheid gecontroleerd te worden door een extern deskundige - Aanwezigheid van een calamiteitenplan waarin beschreven staat hoe te handelen bij calamiteiten als uitval stroom, essentiële apparatuur (met name ventilatie) en bij branduitbraak. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer aanwezigheid alarmsysteem van stroom, essentiële apparatuur, branduitbraak en calamiteitenplan - Toets functionaliteit door systeem in werking te zetten - Controle op aanwezigheid en functioneren vangen - Functioneren hoeft niet te worden uitgevoerd indien de ondernemer voor de apparatuur een onderhoudscontract heeft waarin controles worden uitgevoerd.
WG2.11	<p>Er vindt minimaal 1 keer per jaar controle plaats van het mechanisch of natuurlijk geventileerde klimaatsysteem (en alarmsysteem) op het bedrijf door een deskundige (een installateur of een andere adviseur met kennis van klimaatsturing systemen) en de bevindingen hiervan worden gerapporteerd.</p>	<p>Controleer of bedrijven minimaal 1 keer per jaar een controle laten uitvoeren door een deskundige voor de werking van het klimaatsturing systeem.</p>
WG2.12	<p>Alarminstallatie met doormelding aanwezig m.b.t. ventilatie bij mechanisch geventileerde stallen.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Onder doormelding wordt verstaan dat het alarm wordt doorgegeven naar of een vaste telefoon of een semafoon (pieper) - Alarm wordt ingeschakeld als de temperatuur onder de 15 en boven de 30 35°C komt. Als de buitentemperatuur boven de 30°C komt mag het alarm op maximaal 35°C worden gezet. In de zomer moet voorkomen worden dat de som van de temperatuur (°C) en relatieve luchtvochtigheid (RV%) niet boven de 100 uitkomt. Extra maatregelen zijn dan noodzakelijk. - Legpluimveehouder wordt op afstand gewaarschuwd dat iets mis is in de stal. 	<ul style="list-style-type: none"> - Alarm in gang zetten en controleer of dit volgens de beschrijving werkt - Controleer het logboek of extra maatregelen zijn genomen bij extreme weersomstandigheden.
WG2.13	<ul style="list-style-type: none"> - Het geluidsniveau wordt zo laag mogelijk gehouden (<75 dB). Dit moet worden aangetoond met een meting van geluidsniveau op het bedrijf veroorzaakt door apparatuur of omgevingsfactoren of een akoestisch rapport dat bij de milieuvergunning is afgegeven - Meting op kophoogte van het dier op 4 willekeurige plaatsen in de stal dB(A). Decibel A-gewogen wordt gebruikt bij de metingen. Dit is vergelijkbaar met dBSPL (sound pressure level), maar dan gefilterd met een speciaal filter dat corrigeert voor het menselijke gehoor - Aanhoudend of plotseling lawaai wordt vermeden - Constructie, opstelling, onderhoud en werking van ventilatietoestellen, voedermachines of andere apparaten veroorzaken zo weinig mogelijk lawaai. 	<p>Controleer de aanwezigheid van een rapport en metingen en inrichting apparaten op bedrijf.</p>
WG2.14	<p>Kunstlicht (minimaal 100 Hz):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Geen laagfrequent - "Normale" kleur licht (geen groen, blauw, Natrium) - Rood licht mag alleen toegepast worden bij calamiteiten (pikkerij problemen). Hierbij is een verklaring van de dierenarts noodzakelijk. 	<p>Controleer (eventueel aan de hand van verpakking of aankoopbonnen) of de frequentie van de lampen en de kleur voldoen.</p>

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
WG2.15	<p>Aanwezigheid verlichtingsplan (dit is een overzicht van de aangebrachte verlichting om de lichtsterkte te halen), registratie vervanging</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid voldoende goed werkende verlichtingsapparatuur voor een grondige inspectie door de pluimveehouder van iedere leghen op elk willekeurig tijdstip - Stal moet zodanig verlicht zijn dat de leghennen elkaar duidelijk kunnen zien, hun omgeving visueel kunnen verkennen en hun gebruikelijke activiteiten kunnen ontplooiën - De verlichting is dimbaar - Minimaal lichtniveau op kophoogte van de kip op het strooisel is gemiddeld 20 lux gedurende de lichtperiode. 2x per jaar op vijf willekeurige plaatsen meten met geijkte luxmeter en registreren. Indien dit lager moet zijn dient een verklaring van de dierenarts aanwezig te zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer registratie vervanging van lampen en het verlichtingsplan - Controle metingen lichtsterkte - Eventuele verklaring dierenarts.
WG2.16	<ul style="list-style-type: none"> - De temperatuur in de ruimten waar leghennen verblijven wordt geautomatiseerd geregeld - Klimaatbeheersing is geautomatiseerd en ventilatie wordt zo nodig bijgestuurd op basis registraties van de metingen van de luchtkwaliteit. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controle aan de hand van registraties klimaat specialist - Controleer de staltemperatuur aan de hand van de klimaatcomputer en door de ingevulde stallijst met de buitentemperatuur en staltemperatuur per dag.
WG2.17	<ul style="list-style-type: none"> - Daglichttoetreding, verdeeld over de afdeling minimaal 5,0% van vloeroppervlak via lichtdoorlatend oppervlak in muren of dak (KAT-regelgeving) - De lichtopeningen zijn zodanig gepositioneerd dat het licht gelijkmatig over de stal wordt verdeeld. 	Oppervlakte berekenen aan de hand van bouwtekeningen of facturen leveranciers en bij twijfel minimaal twee lichtplaten opmeten.
WG2.18	De mest wordt voordat het van het bedrijf wordt afgevoerd in gedroogd tot een minimaal jaargemiddelde van 75% droge stof.	Controleer de afleverbonnen van mestafnemer.
<p>Voeders en water <i>Doel: veilige en schone water- en voerverstrekking goed toegankelijk voor alle dieren</i></p>		
VW2.1	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer en registreer dagelijkse water- en voeropname - Onderneem en registreer acties indien afwijkingen groter dan 10% worden geconstateerd. 	Controleer de uitdraai van de gegevens en een lijst met de dagelijkse water- en voeropname vanaf het begin van de legperiode met de vermelding van uitgevoerde acties bij afwijkingen.
VW2.2	<p>Bij gebruik soja in het voer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Book&claim principe (certificaten RTRS, SOYPSI, andere systemen kunnen worden voorgelegd aan het College van Deskundigen agro/food) voor de hoeveelheid soja die op jaarbasis gevoerd wordt - Dit wordt berekend door het % soja in het voer (gemiddeld per jaar) te vermenigvuldigen met de hoeveelheid aangekocht voer per jaar. <p><i>bij nieuwe ontwikkelingen in regelgeving, markt, onderzoek of industrie kan deze maatregel worden aangepast in een tussentijds besluit.</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Bereken het sojaverbruik per bedrijf op jaarbasis - Als de benodigde gegevens niet beschikbaar zijn wordt gerekend met forfaitaire hoeveelheden soja per leghen - Controleer of vereiste certificaten zijn aangekocht (direct of via derden) voor het juiste aantal kg.
<p>Transport <i>Doel: stress minimaliseren door goed geoutilleerde vrachtwagens, korte transportafstanden en alleen vervoer gezonde dieren.Toekomstige aanscherpingen: kortere transportduur, strengere eisen aan vrachtwagens</i></p>		

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
T2.1	Transport van opfok- naar legstal: <ul style="list-style-type: none"> - De leghennen moeten minimaal 12 uur nuchter zijn van voer. Dit betekent dat bij aankomst bij het legpluimveebedrijf er niet of nauwelijks verse mest in de kratten/containers aanwezig is. - Transport van de leghennen met behulp van rolcontainers of kratten met minimaal 250 cm² per dier - Vangschade (vleugels- en pootbreuk en verwondingen) mag niet meer dan 0,05% bedragen - Aanwezig zijn van transportbegeleider van de leverancier van de hennen tijdens het transport - Vang- en laadpersoneel moet afkomstig zijn van een bedrijf dat voldoet aan IKB-PSB (www.pve.nl > pluimvee & eieren > A-Z lijst > IKB-PSB) - Vang- en laadpersoneel moeten instructies krijgen gebaseerd op het bedrijfsgezondheidsplan en behandelplan - De leghennen worden bij sterk gedimd licht of blauw licht gevangen. - De chauffeur is vakbekwaam en heeft de cursus "Omgaan met dieren tijdens transport" gevolgd. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controle schriftelijke verklaring transporteur(s) - Controle van de vangschade door middel van een rapportage over de vangschade door de leverancier van de leghennen.
T2.2	Transport van legstal naar slachterij: <ul style="list-style-type: none"> - De leghennen moeten minimaal 12 en maximaal 24 uur nuchter zijn van voer - Transport van de leghennen met behulp van kratten met minimaal 300 cm² per dier - Gegevens (rekening) van slachterij aanwezig - Vang- en laadpersoneel moet afkomstig zijn van een bedrijf dat voldoet aan IKB-PSB (www.pve.nl > pluimvee & eieren > A-Z lijst > IKB-PSB) - Vang- en laadpersoneel moeten instructies krijgen gebaseerd op het bedrijfsgezondheidsplan en behandelplan - De leghennen worden bij sterk gedimd licht of blauw licht gevangen. 	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer aan de hand van de slachterijgegevens of de leghennen nuchter zijn afgeleverd - Administratieve- en fysieke toets bij bedrijfsbezoek.
Werkomstandigheden		
W2.1	<ul style="list-style-type: none"> - Er is minimaal eenmaal per 6 maanden een formeel werkoverleg met alle vaste medewerkers (en/of familieleden). Onderwerpen zijn onder andere ARBO, duurzaamheid (waaronder welzijn), resultaten registraties criteria Milieukeur leghennen. - Tevens worden medewerkers (en/of familieleden) gevraagd ideeën over de bedrijfsvoering (ten aanzien van people, planet, profit) in te brengen. - Aandachtspunten voor duurzaam en veilig werken worden minimaal één maal per jaar met de medewerkers (en/of familieleden) besproken. - De benodigde materialen moeten beschikbaar zijn. 	<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid verslag (minimaal lijstje afspraken en datum van volgend werkoverleg) toetsen - Voortgang acties toetsen - Bij initiële audit bij bedrijf dat dit nog niet regelmatig doet: datum van eerste overleg moet binnen 4 weken zijn - Toets in verslag of duurzaam en veilig werken als vast agendapunt van het werkoverleg is opgenomen - Toets aanwezigheid en gebruik materialen - Bij initiële audit bij bedrijf dat dit nog niet regelmatig doet: datum van eerste overleg moet binnen 4 weken zijn.
W2.2	Minimaal 50% van de medewerkers, met een contract van minimaal 20 uur per week, neemt minimaal één maal per 2 jaar deel aan een informatieve of educatieve activiteit ten aanzien van het houden van kippen (bijvoorbeeld bezoek aan vakbeurs of leverancier, cursus).	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer de aanwezigheid van de lijst met informatieve of educatieve activiteiten waaraan medewerkers hebben deelgenomen - Controleer de aanwezigheid van toegangskarten van bovenstaande activiteiten - Bij initiële audit bij bedrijf dat dit nog niet regelmatig doet: afspraak voor informatieve of educatieve activiteit moet gemaakt zijn.

Nr.	 criterium	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
W2.3	Eigen personeel of inhuurpersoneel moet beschermd worden tegen fijnstof met een stofkapje.	<ul style="list-style-type: none">- Controleer of de voorgeschreven beschermingsmiddelen ter beschikking worden gesteld- Visuele controle of het systeem voldoet aan de norm en of het functioneert. Indien de veehouder alleen werkzaam is in de stallen, is 1 apparaat toereikend. Daarnaast is de veehouder al bij wet verplicht om zijn medewerkers van persoonlijke beschermingsmiddelen te voorzien.

3.3 Keuzemaatlat milieu in en om het bedrijf

Milieukeur vereist dat extra stappen worden gezet om duurzamer te produceren met minder belasting voor het milieu in en om het bedrijf. Hiervoor is de milieumaatlat opgesteld. Er dienen minimaal 25 punten behaald te worden.

Nr.	Criterium	Ondergrens voor punten-waardering	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-M1	Berekenen productie ei.	-	-	-	Voor een aantal onderdelen dient eerst de kg eierproductie berekend te worden. Zie bijlage milieu.
k-M2	<ul style="list-style-type: none"> - Energieverbruik op bedrijf per 1000 kg ei (met verrekening groene stroom of duurzame energieproductie voor eigen gebruik). - Energieverbruik inclusief nageschakelde technieken voor het nadrogen van mest op bedrijf per 1000 kg ei (met verrekening voor groene stroom of duurzame energieproductie voor eigen gebruik). 	<p>423,3 MJ</p> <p>634,9 MJ</p>	0,1	10	<ul style="list-style-type: none"> - Het energieverbruik wordt teruggerekend naar het verbruik per 1000 kg ei - De exacte wijze van berekenen van het energieverbruik is in bijlage milieu weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond - Onder duurzame energieproductie voor eigen gebruik vallen bijvoorbeeld eigen zonnepanelen, windmolens, WKK, biogasinstallatie.
k-M3	Verlaging van de ammoniakemissie gebaseerd op Nederlands Besluit Huisvesting.	100% van de dierplaatsen voldoet aan verplichte norm van 0,070 kg/dplts/jr	0,25	16,1 (0,025 kg/dpl/jr)	<ul style="list-style-type: none"> - De wijze van berekenen van de ammoniakemissie op bedrijfsniveau is in bijlage "ammoniakemissie stal" weergegeven - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond.
k-M4	Verlaging van de fijnstofemissie middels lijst van rijksoverheid.nl/infomil.nl (uitleg in bijlage "fijnstofemissie").	<p>Traditioneel scharrel: 70 g PM10/dier/jaar</p> <p>Volière: 55 g PM10/dier/jaar</p>	0,25	<p>16,1 (25 g PM10/dier/jaar)</p> <p>13,6 (25 g PM10/dier/jaar)</p>	<ul style="list-style-type: none"> - De wijze van berekenen van de fijnstofemissie op bedrijfsniveau is in bijlage "fijnstofemissie stal" weergegeven - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond.
k-M5	Stikstof excretie per 1000 kg ei.	39,1 kg	1,5	15,0 (35,19 kg)	<ul style="list-style-type: none"> - Stikstofexcretie wordt berekend aan de hand van de aanvoer en afvoer van stikstof op het bedrijf, gebaseerd op de stikstofexcretie per 1000 kg ei - De exacte wijze van berekenen van de stikstofexcretie is in bijlage "Berekeningen" weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond.

Nr.	Criterium	Ondergrens voor punten-waardering	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-M6	Fosfaat excretie per 1000 kg ei.	21,2 kg	1,5	15,0 (19,08 kg)	<ul style="list-style-type: none"> - Fosfaatexcretie wordt berekend aan de hand van de aanvoer en afvoer van fosfaat op het bedrijf, gebaseerd op de fosfaatexcretie per 1000 kg ei - De exacte wijze van berekenen van de fosfaatexcretie is in bijlage "Berekeningen" weergegeven - Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de minimale eis voor Milieukeur te voldoen - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond.
k-M7	Afzet mest voor verbranding.	n.v.t.	0,04	4	<ul style="list-style-type: none"> - Voor afzetcontracten naar een mestverbrandingsinstallatie worden punten toegekend op basis van het aandeel van de totale mest die onder contract wordt afgezet - Per % mest dat afgezet wordt naar een mestverbrandingsinstallatie kan 0,04 punt worden behaald met een maximum van 4 punten - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,5 naar boven afgerond.
k-M8	Afzet mest voor productie korrels.	n.v.t.	0,04	4	<ul style="list-style-type: none"> - Voor afzetcontracten naar een verwerker/korrelaar worden punten toegekend op basis van het aandeel van de totale mest die onder contract wordt afgezet - Per % mest dat afgezet wordt naar een verwerker/korrelaar kan 0,04 punt worden behaald met een maximum van 4 punten - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,5 naar boven afgerond.
k-M9	Grondgebonden en lokale mestafzet.	0%	0,04	4 (100%)	<ul style="list-style-type: none"> - % van jaarlijkse mestproductie dat grondgebonden is of waarvoor mestcontracten zijn binnen een straal van 20 km, controle bijvoorbeeld aan de hand van uitdraaien met een routeplanner - Berekening percentage grondgebonden en lokale mestafzet: % van de totale mestproductie per jaar dat grondgebonden of lokaal wordt afgezet - Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,5 naar boven afgerond.
k-M10	Actieve deelname onderzoeksprojecten voor verbetering duurzaamheid op het gebied van milieu in en om het bedrijf.	n.v.t.	n.v.t.	2	<ul style="list-style-type: none"> - Ondernemer van het bedrijf neemt actief deel aan een onderzoeksproject op het gebied van milieu in en om het bedrijf (gerelateerd aan keuzemaatregelen op deze meetlat of vermindering van gebruik van antibiotica) waarbij eindverantwoordelijkheid bij een onderzoekinstelling ligt - Ondernemer dient minimaal zelf uren te besteden en actief deel te nemen aan doelstelling van het project door uitvoeren experimenten op het bedrijf of aanpassingen in de bedrijfsvoering - Een punt per project met een maximum van twee punten per bedrijf.
k-M11	Bonus bij voldoen aan vigerende Nederlands certificatieschema MDVA (minimaal maatlaten energie en ammoniakemissie).	n.v.t.	0,05	5 (100%)	<ul style="list-style-type: none"> - Er worden punten behaald indien een MDVA-certificaat is behaald of voldaan wordt aan minimale punten voor vigerend schema van MDVA thema's energie en ammoniakemissie en de helft van de vrije ruimte met deze thema's wordt ingevuld - Het aantal punten wordt gerelateerd aan het percentage dierplaatsen waarvoor het certificaat behaald is - Geen onderscheid wordt gemaakt tussen de diercategorieën - De bonuspunten worden na goedkeuring door de certificatie-instelling vijf jaar geldig, daarna kan opnieuw worden getoetst op het dan vigerende certificatieschema MDVA.

3.4 Keuzemaatlat voeders en water

Het voer is een belangrijke component bij de duurzaamheid van de productie van eieren. Milieukeur vereist dat extra stappen worden gezet hier op een meer duurzame wijze mee om te gaan. Hiervoor is de voedermaatlat opgesteld. Er dienen minimaal 15 punten behaald te worden.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-VW1	Gebruik van duurzame grondstoffen – Segregatie / fysiek aanwezig in de voeders – Via mass balance /groene stroomprincipe bij voerleverancier – Via book&claim systeem (m.u.v. soja, dit is verplicht in Milieukeur per 2013).	1 0,75 0,5	100 (100%)	Duurzamere grondstoffen: EKO, Milieukeur, Fair Trade, RSPO, Soypsi, RTRS, MSC, ASC. Andere initiatieven eerst onderbouwd voorleggen aan College van Deskundigen agro-food via SMK; <i>Segregatie / fysiek in de voeders:</i> – Voerleverancier(s) verklaren schriftelijk welke duurzamere grondstoffen in het geleverde voer gebruikt zijn (voerbonnen). <i>Via mass balance / groene stroomprincipe:</i> – Uitdraai van voerleverancier(s) met aankoopbonnen/inkoopverklaringen duurzamere grondstoffen en de namen van pluimvee- en andere veehouders die deze claim kunnen gebruiken met bijbehorende tonnages per ondernemer. <i>Via book&claim / certificaathandel:</i> – Betrokken partij(en) die certificaten inkoopt verklaart schriftelijk bij certificatie instelling aan welke legpluimveebedrijven (namen en tonnages) deze certificaten gekoppeld zijn.
k-VW2	Sluiten kringloop mest-voer.	0,50	37,5 (70%)	– Voor iedere % van de voergrondstoffen waarbij voor de bemesting de mest van het bedrijf wordt gebruikt, worden punten behaald. – Controleer aan de hand van contracten tussen akker-/tuintouwer en legpluimveehouder. Dit kan ook in groepsverband worden gerealiseerd.
k-VW3	Zink aanvoer/1000 kg ei (322,1 g).	1,0	20 (257,6 g)	– De totale aanvoer van zink is gemiddeld ca. 322,1 gram/1000 kg ei – Door een betere voederconversie dan gemiddeld en door lagere gehalten in het voer kan de zinkuitscheiding worden verlaagd – Per percentage lagere aanvoer per 1000 kg ei wordt 1 punt behaald – Bij audits dient een complete registratie te zijn van de aanvoer van zink in het voer en eventuele extra voedingssupplementen – Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond.
k-VW4	Koper aanvoer/1000 kg ei (53,7 g).	1,0	20 (43,0 g)	– De totale aanvoer van koper is gemiddeld ca. 53,7 gram/1000 kg ei – Door een betere voederconversie dan gemiddeld en door lagere gehalten in het voer kan de koperuitscheiding worden verlaagd – Per percentage lagere aanvoer per 1000 kg ei wordt 1 punt behaald – Bij audits dient een complete registratie te zijn van de aanvoer van koper in het voer en eventuele extra voedingssupplementen – Het berekend aantal punten wordt vanaf 0,05 naar boven afgerond.
k-VW5	Actieve deelname onderzoeksprojecten voor verbetering duurzaamheid in relatie tot voer.	n.v.t.	2	– Ondernemer van het bedrijf neemt actief deel aan een onderzoeksproject op het gebied van pluimveevoeders (gerelateerd aan keuzemaatregelen op deze meetlat) waarbij eindverantwoordelijkheid bij een onderzoeksinstelling ligt – Ondernemer dient minimaal zelf uren te besteden en actief deel te nemen aan doelstelling van het project door uitvoeren experimenten op het bedrijf of aanpassingen in de bedrijfsvoering – Een punt per project met een maximum van twee punten per bedrijf.
k-VW6	Van iedere geleverde voerleverantie is de grondstofsamenstelling en berekende voederwaarde bekend.	n.v.t.	2	– Bij audits dient een compleet overzicht aanwezig te zijn van de geleverde voerleveranties met bijbehorende samenstellingen en berekende voederwaarden.

3.5 Keuzemaatlat dierwelzijn en -gezondheid

Milieukeur vereist dat extra stappen worden gezet om op het gebied van dierwelzijn en -gezondheid. Hiervoor is de dierwelzijn en -gezondheidsmaatlat opgesteld. Er dienen minimaal 25 punten behaald te worden.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG1	Lagere totale uitval leghennen, exclusief uitval door predatoren (8%).	0,2	10 (4% uitval totaal)	<ul style="list-style-type: none"> - De uitval wordt berekend over de gehele legperiode (vanaf 20 weken leeftijd tot het einde) en betreft het aantal uitgevallen leghennen ten opzichte van het totaal aantal leghennen bij aanvang van de betreffende legperiode - De uitval is exclusief uitval door predatoren en moet in het logboek van de dierenarts worden geregistreerd - De uitval wordt berekend op basis van een uitdraai van het managementinformatiesysteem of met behulp van de legkalender - Bij de norm voor de totale uitval wordt uitgegaan van een norm legperiode van 385 dagen (55 weken) - Bij een afwijkende legperiode wordt de totale uitval omgerekend naar de norm legperiode - Bijvoorbeeld bij een legperiode van 420 dagen en een uitval van 8,5% geeft dit: $385/420 \times 8,5 = 7,8\%$.
k-WG2	Meer bruikbaar oppervlakte per dier (1250 cm ² /dier).	0,1	10 (2500 cm ² /dier)	<ul style="list-style-type: none"> - Controleer door in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) na te gaan of aan de voorwaarden wordt voldaan wat betreft beschrijving van leefbaar oppervlak en het berekende aantal leghennen per m² - Eén afdeling wordt nagemeten - Bij afdelingen van gelijke omvang wordt dit aselekt bepaald en bij afdelingen met verschillende maatvoering wordt de relatief kleinste afdeling bemeten - Het aantal vergunde en opgezette leghennen wordt administratief bepaald.
k-WG3	Meer strooiselruimte per dier (400 cm ² /dier).	0,1	10 (800 cm ² /dier)	<ul style="list-style-type: none"> - Op basis van het aantal leghennen in de milieuvergunning, bouwvergunning en het strooisel oppervlakte voor de leghennen in de stal wordt de strooiselruimte per dier berekend - De strooiselruimte moet permanent voor de leghennen beschikbaar zijn - De strooiselruimte moet bedekt zijn met houtkrullen, stro, gehakseld stro, turf, zand of ander materiaal met een losse structuur dat leghennen in staat stelt aan hun ethologische behoeften te voldoen - In de helft van de afdelingen (met een minimum van 1 en maximaal 2) wordt de strooiselruimte gecontroleerd - Er wordt nagemeten hoeveel cm² aan strooiselruimte in de afdeling is en het aantal henplaatsen van de afdeling wordt administratief bepaald.
k-WG4	Kleinere groepsgrootte (6.000).	0,2	10 (3.000)	Controle via totaal aantal leghennen (afleverbonnen transporteur of rekening van leverancier leghennen) en delen door het aantal afdelingen.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG5	Verticale oriëntatiemogelijkheden in de lengte van de stal (bv. schotjes, gaas) stalcompartiment maximaal een lengterichting van 25 meter.	n.v.t.	2	<ul style="list-style-type: none"> - Met verticale oriëntatiemogelijkheden worden primair tussenschotjes bedoeld waar de leghennen omheen kunnen lopen - Openingen in dwarsschermen zijn ook toegestaan onder de definitie van tussenschotjes - Een schot is een extra aangebracht element dat duidelijk geen deel uitmaakt van de reguliere inrichting van de stal maar als specifieke functie het onderbreken van looproutes heeft of het herkenbaar maken van onderdelen van de bestaande stalinrichting (zoals schotjes om 'eindnesten' herkenbaar te maken) - Een nest op zich is geen schot - In twee afdelingen wordt fysiek gecontroleerd of de oriëntatiemogelijkheden voldoen aan de gestelde voorwaarden - Als een stal is opgedeeld in afdelingen, voldoen de daarvoor aangebrachte afscheidingen als oriëntatiemogelijkheid - Daarnaast voldoen bijvoorbeeld schotjes waar de leghennen omheen kunnen. Oriënteringspunten worden als zodanig erkend voor de regeling als een dier nooit meer dan 12,5 meter van een dergelijk punt af is, ongeacht waar het dier zich in de stal bevindt, bij twijfel dient dit nagemeten te worden - In brede stallen komen ook afscheidingen in de lengterichting in aanmerking.
k-WG6	Nesten: <ul style="list-style-type: none"> - Min. 100 cm²/hen - Min. 120 cm²/hen - Individueel wegrolnest, naar achter afrollend - Compartimentering rijen Nesten (bv. d.m.v. schotjes) - Strooiselnest 	n.v.t.	1 2 1 1 2	<ul style="list-style-type: none"> - Een individueel legnest naar achter afrollend betekent dat de hen bij het betreden van het nest de nestband niet kruist (deze ligt dus niet aan de kant van de nestopening, maar aan de andere kant) - Ter vergelijking: bij naar voren afrollende nesten loopt de hen doorgaans over de afgedekte eierband het nest in. Bij deze nesten zal de hen de neiging hebben om met de cloaca richting de nestopening te zitten, waardoor eerder cloacapikkerij zal optreden - Let op: punten voor een legnest naar achter afrollend gelden alleen voor individuele legnesten, niet voor gemeenschappelijke legnesten. - In de helft van de afdelingen (met een minimum van 1 en maximaal 2) worden nesten gecontroleerd - Er wordt nagemeten hoeveel cm² aan nestruimte is in de afdeling en het aantal henplaatsen van de afdeling wordt administratief bepaald.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG7	Nesten: gescheiden nestzone.	n.v.t.	4	<ul style="list-style-type: none"> - Gescheiden nestzones verwijst niet naar het nest zelf, maar naar de positionering van het nest - Zowel individuele als groepsnesten kunnen dus aan deze eis voldoen - de nesten dienen zodanig gepositioneerd zijn, dat geen andere activiteiten plaats kunnen vinden dan alleen nestelen (en zoeken naar een nest) - De nesten mogen niet direct grenzen aan strooisel en ook niet direct grenzen aan een beun met voer - De watervoorziening mag dicht bij de nesten gelegen zijn mits de watervoorziening en de nesten vrij toegankelijk zijn - Een nest dat (vrijstaand of tegen de muur) verhoogd gepositioneerd is boven het strooisel of boven het rooster, met slechts een aanvliegrooster of zitstokken voor het nest (evt. met waterlijnen) voldoet aan de term gescheiden nestzones - In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt visueel gecontroleerd of de locatie van de nesten in de ruimte voldoen aan de norm.
k-WG8	Zitstokken: <ul style="list-style-type: none"> - Wettelijk kader =15 cm zitstok/dier - 18 cm/dier - 20 cm/dier - Afgeronde kanten - Gescheiden rustzone (bijv. zitstokniveau, zitstokruiters, rustniveaus). 	n.v.t.	1 2 2 4	<ul style="list-style-type: none"> - Zitstokken met afgeronde hoeken scoren twee punten, mits ook voldaan wordt aan de aanwezigheid van afdoende zitstokruimte zoals in één de drie bovenstaande eisen - Het gaat er hier om dat het dier met het borstbeen niet op een scherpe rand rust op een zitstok - Zitstokken met afgeronde hoeken scoren twee punten, mits ook voldaan wordt aan de aanwezigheid van afdoende zitstokruimte zoals in één de drie bovenstaande eisen. Het gaat er hier om dat het dier met het borstbeen niet op een scherpe rand rust op een zitstok. Hieraan voldoen bijvoorbeeld een rechthoekige stok met afgeschaafde hoeken, een ronde stok met een afgeplatte bovenkant of een champignonvormige stok. Ronde zitstokken voldoen niet - Een gescheiden rustzone betekent dat de zitstokken gepositioneerd zijn in een deel van de stal, waar geen scharrelactiviteit is, geen nestgedrag en geen eetgedrag (water is wel toegestaan), zodat de rustende leghennen niet door die activiteiten verstoord worden - Dus een ruiters met zitstokken boven een rooster voldoet alleen als er op dit rooster geen voer aangeboden wordt - Een ruiters in het strooisel voldoet alleen als er geen voervoorziening dichtbij is - In volièren voldoet de bovenste etage met zitstokken aan de definitie als daar geen voer verstrekt wordt - In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt fysiek gecontroleerd - Deze controle bestaat uit toetsing nameten van de zitstoklengte en er wordt berekend hoeveel cm per dier beschikbaar is (lengte zitstokken/aantal leghennen volgens vergunning en tekening) - De vorm van de zitstok wordt eveneens fysiek gecontroleerd of deze afgerond is - Er wordt visueel gecontroleerd of in de rustruimte geen andere activiteiten worden aangeboden zoals scharrelgelegenheid, voer of legnesten.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG9	Overdekte uitloop (20%): – 30% van stalopp. – 40% van stalopp. – 50% van stalopp.	n.v.t.	3 6 9	<ul style="list-style-type: none"> – De overkapping van de buitenuitloop dient geen mest van overvliegende vogels door te laten en weer- en windbestendig te zijn. Dat wil zeggen: waterdicht zijn en niet kunnen scheuren bij harde wind. Dun plastic voldoet derhalve niet, goed bevestigde golfplaten of dik zeil dat niet scheurt bij harde wind voldoen wel. De overdekte uitloop dient vanuit de stal vrij toegankelijk te zijn en mag afsluitbaar zijn – Controleer fysiek of een uitloop aanwezig is en/of een overkapping aanwezig is – Verifieer dat de overkapping van de uitloop voldoende stevig is en dat de uitloop vrij toegankelijk is vanuit de stal – Eén uitloop wordt nagemeten – Bij uitlopen van gelijke omvang wordt aselect gekozen en bij uitlopen met verschillende maatvoering wordt de relatief kleinste uitloop bemeten.
k-WG10	Buitenuitloop: Basis = min. 4 m ² per leggen, met min. 3-5 % beschutting/bomen, struiken, opgaande gewassen, egaal verdeeld, grotendeels bestaand uit manipuleerbare bodem Extra punten voor buitenuitloop: – Met 5-10% beschutting/bomen, struiken, opgaande gewassen, egaal verdeeld – Met >10% beschutting/bomen, struiken, opgaande gewassen, egaal verdeeld – Wisselbeweiding – Wering roofdieren (hek, schrikdraad) en roofvogels.	n.v.t.	10 4 8 2 2	<ul style="list-style-type: none"> – Controleer fysiek of een uitloop aanwezig is, of beschutting aanwezig is, dat de uitloop vrij toegankelijk is vanuit de stal, een dakgoot om het regenwater af te voeren aanwezig is en een laag houtsnippers van minimaal 15 cm dik aanwezig is die jaarlijks wordt aangevuld – Controleer of de uitloop vrij toegankelijk is – Eén uitloop wordt nagemeten, zowel voor aantal m² per dier als voor relatief percentage beschut oppervlak – Bij uitlopen van gelijke omvang wordt aselect gekozen en bij uitlopen met verschillende maatvoering wordt de relatief kleinste uitloop bemeten – De uitloop dient minimaal voor de helft van het oppervlak manipuleerbaar zijn, dat wil zeggen dat deze niet verhard is, ingestrooid mag wel – Voor wisselbeweiding dienen meerdere percelen vrij toegankelijk te zijn vanuit de stal waarbij ieder perceel aan de voorwaarden voldoet – Controleer middels fysieke meting hoeveel procent van het oppervlak beschut is middels begroeiing, afdak of anderszins – De voor de hennen toegankelijke uitloop wordt niet gebruikt voor andere doeleinden, behalve als boomgaard, bosterrein en grasland, voor zover dit laatste gebruik door de bevoegde autoriteiten is toegestaan – Wering voor roofdieren bestaat uit in ieder geval een hek en stroomdraad (wering vossen e.d.) en netten of draden boven de uitloop om te voorkomen dat roofvogels rechtstreeks de uitloop in kunnen vliegen.
k-WG11	Strooiseldroging: – Buizen die specifiek voor strooiseldroging worden aangelegd, deze kunnen onderdeel uitmaken van het ventilatiesysteem – Vloerverwarming onder de strooiselruimte voldoet ook.	n.v.t.	1	<ul style="list-style-type: none"> – Controleer de aanwezigheid van een strooiseldrogingsysteem.
k-WG12	Watermeetsysteem per afdeling dient: afleesbaar te zijn, direct of via managementsysteem.	n.v.t.	1	<ul style="list-style-type: none"> – In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt fysiek gecontroleerd op de aanwezigheid van een waterleiding met watermeter – Tevens wordt gecontroleerd of deze goed afleesbaar is of aan het managementsysteem gekoppeld is (managementuitdraai inzien).
k-WG13	Water achterste helft vrije uitloop.	n.v.t.	1	Controleer bij minimaal één uitloop of er watervoorziening aanwezig is in de vrije uitloop en functioneert.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG14	Graanverstrekken (minimaal 2 gram per dier per dag): – Machinaal – Handmatig – 5 gram per dier per dag – 10 gram of meer per dier per dag	n.v.t.	2 4 4 6	– Controleren in de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) of een spinfeeder of vergelijkbaar systeem aanwezig is naast de reguliere voerlijnen. Deze dient aangesloten te zijn op een aparte graansilo of voorraadbak – Controleer of het apparaat functioneert – Indien handmatig strooien wordt toegepast dan dient dit middels registratie aantoonbaar te zijn – Indien een ondernemer op zowel onder 5.14 als 5.16 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de twee onderdelen te zijn.
k-WG15	Installatie voor CCM- of ander zuur voer verstrekking aanwezig.	n.v.t.	2	– Controleren of er een installatie aanwezig is die zure producten aan het basisvoer toevoegt – Deze dient aangesloten te zijn op een aparte opslag – Controleer of het apparaat functioneert.
k-WG16	Ruwvoerverstrekking-systeem: – Deze dient aangesloten te zijn op een aparte opslag die geschikt is voor lang, vezelig materiaal – Onder ruwvoer worden bijvoorbeeld hooi, stro/strobalen (met touwtjes) of luzerne verstaan, ruwvoer is voer met lange vezels. Fijn gemalen hooi in een brok voldoet derhalve niet – Minimaal 1 baal per 2000 dieren per week.	n.v.t.	4	– Controleren of een installatie aanwezig is die ruwvoer verstrekt en functioneert – Indien een ondernemer op zowel onder 5.14 als 5.16 de punten wil behalen, dienen er duidelijk verschillende verstrekkingssystemen voor de twee onderdelen te zijn.
k-WG17	Beluchtingssysteem met 100% buitenlucht middels warmtewisselaar (bv. mest).	n.v.t.	4	Aanwezigheid warmtewisselaar en werking controleren.
k-WG18	Opwarmmogelijkheid van de stal.	n.v.t.	1	– Controleer of er specifieke verwarmingssysteem aanwezig zijn en controleer de werking – Controleer op basis van temperatuurregistratie dat de staltemperatuur minimaal 18°C is.
k-WG19	Kunstlicht regelbaar per niveau in de stal.	n.v.t.	1	– Controleer of het lichtniveau per leefgebied regelbaar is. Dit kan ook aan/uit zijn. voor een of enkele van de leefgebieden (denk aan strooisel onder etages) of voor de legnesten – Door het licht in een leefgebied uit te schakelen, kunnen wel verschillende lichtniveaus worden gecreëerd in de stal.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG20	Daglicht: – Min. 10,0% van grondopp., daglicht verdeeld over stal – Regelbaar daglicht – Diffuus daglicht, geen direct zonlicht.	n.v.t.	4 4 4	<ul style="list-style-type: none"> – Voorbeelden bij het onderdeel daglicht zijn lichtdoorlatende golfplaten en systemen met jaloezieën die openen/sluiten automatisch op basis van de lichtsterkte in de stal – Ook is het mogelijk dat een deel (minimaal 50,0%) van het binnenkomende daglicht regelbaar is – In totaal zijn er voor het onderdeel daglicht maximaal twaalf punten te behalen <p>In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) controleren of:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Er minimaal 5,0% daglichttoetreding is ten opzicht van grondoppervlak. Dit wordt berekend aan de hand van de bouwtekening en in de afdeling nagemeten. Indien het niet mogelijk is fysiek bij de dakplaten te komen, dan wordt visueel beoordeeld of het oppervlak van de dakplaten in overeenstemming met de bouwtekeningen zijn geplaatst – Daglicht automatisch regelbaar is, bijvoorbeeld middels computergestuurde jaloezieën – Geen direct zonlicht in de stal komt waar de leghennen zich bevinden.
k-WG21	Bloedluisafvangsysteem.	n.v.t.	5	<ul style="list-style-type: none"> – Systemen die erop gericht zijn om bloedluizen te vangen of te voorkomen dat ze de hennen kunnen bereiken, zoals het ophangen van het zitstoksysteem (niet aan de wand) of oliebakjes om bloedluizen in te vangen. In de helft van de afdelingen (minimaal 1 en maximaal 2) wordt gecontroleerd of maatregelen zijn genomen voor het afvangen van bloedluis.
k-WG22	Voorgaande schakel (opfok) op dezelfde locatie	n.v.t.	1	<p>De 'betreffende schakel' is de schakel waarbinnen de stal valt die voor certificatie is gemeld en de voorwaarden zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De leghennen worden binnen de betreffende schakel niet getransporteerd, met andere woorden: als de leghennen worden gelost vindt er geen transport meer plaats voordat de leghennen naar de volgende schakel gaan. De voorgaande of navolgende schakel heeft voldoende capaciteit om aan te sluiten op de betreffende schakel – De afstand van het laadpunt en het afleverpunt is maximaal 1,0 km – Een kan maximaal twee punten behalen.
k-WG23	Pluimveehouder heeft cursus gevolg omtrent mens-dier relatie: – Verzorgd door ervaren deskundige op genoemd gebied (afgeronde opleiding, minimaal HBO niveau, ethologie als onderdeel en min. 5 jaar praktijkervaring – Duur training min. 3 uur, deels ingevuld met praktijkvoorbeelden (stal en/of fotomateriaal) – Aandacht voor effecten gedrag pluimveehouder op de te verzorgen dieren – Aandacht voor positieve financiële consequenties voor beter interpreteren van diergedrag en –uiterlijk – Voorbeeld kipsignalen (www.kipsignalen.com).	n.v.t.	6	Controleer of pluimveehouder een certificaat heeft van een cursus omtrent mens-dier relatie.

Nr.	Criterium	Punten per % verbetering	Maximaal te behalen punten (waarde)	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-WG24	Actieve deelname onderzoeksprojecten voor verbetering duurzaamheid in relatie tot dierwelzijn en/of diergezondheid.	n.v.t.	2	<ul style="list-style-type: none"> - Ondernemer van het bedrijf neemt actief deel aan een onderzoeksproject op het gebied van dierwelzijn en diergezondheid van pluimvee (gerelateerd aan keuzemaatregelen op deze meetlat) waarbij eindverantwoordelijkheid bij een onderzoeksinstelling ligt - Ondernemer dient minimaal zelf uren te besteden en actief deel te nemen aan doelstelling van het project door uitvoeren experimenten op het bedrijf of aanpassingen in de bedrijfsvoering - Een punt per project met een maximum van twee punten per bedrijf.
k-WG25	Transparantie naar burger <ul style="list-style-type: none"> - Het bedrijf stelt zich open naar "derden" bijvoorbeeld middels skybox of openbare webcam open stelt - Direct contact met de leghennen moet niet mogelijk zijn - Per jaar moet het minimaal 25 dagen mogelijk zijn voor derden om de leghennen te zien. 	n.v.t.	3	Controleer of de transparantie naar burger aan de gestelde normen voldoet.
k-WG26	<ul style="list-style-type: none"> - Stallen die voldoen aan de maatlat Dierwelzijn en Diergezondheid van het vigerende Nederlandse certificatieschema MDVA krijgen hiervoor gedurende 3 jaar 5 bonuspunten - Bij meerdere stallen worden de punten toegekend naar rato van het aantal dierplaatsen op het bedrijf. 	n.v.t.	5	<ul style="list-style-type: none"> - Er worden punten behaald indien een MDVA-certificaat is behaald of voldaan wordt aan minimale punten voor vigerend schema van MDVA thema's dierwelzijn en diergezondheid en de helft van de vrije ruimte met deze thema's wordt ingevuld - Het aantal punten wordt gerelateerd aan het percentage dierplaatsen waarvoor het certificaat behaald is - Er wordt hierbij geen onderscheid gemaakt tussen diercategorieën - De bonuspunten worden na goedkeuring door de certificatie-instelling drie jaar geldig, daarna kan opnieuw worden getoetst op het dan vigerende certificatieschema MDVA.

3.6 Keuzemaatlat werkomstandigheden

Milieukeur vereist dat extra stappen worden gezet om op het gebied van werkomstandigheden. Er dienen minimaal 5 punten behaald te worden indien meer dan 3fte werkzaam zijn op het bedrijf.

Nr.	Criterium	Maximaal te behalen punten	Beoordelingsrichtlijn en interpretatie
k-W1	Medewerkers met een vast contract hebben jaarlijks een functioneringsgesprek.	2	<ul style="list-style-type: none"> - Aanwezigheid verslag van functioneringsgesprek (minimaal lijstje afspraken en te nemen actie toegewezen aan een persoon) - Toetsen voortgang afspraken.
k-W2	Het bedrijf organiseert minimaal om de 2 jaar een cursus over duurzaam en veilig werken.	1	Deelname certificaat aan een cursus over duurzaam en veilig werken (maximaal 4 jaar oud) toetsen.
k-W3	Het bedrijf heeft medewerkers 'met afstand tot de arbeidsmarkt' in dienst (werkloos, WAO, Wvg, Wajong, WGA).	2	Administratieve toets van UWV-verklaring.
k-W4	Het bedrijf investeert in preventie van gezondheidsklachten.	2	<ul style="list-style-type: none"> - Werkplekbeoordelingen uitgevoerd - Toets of beschermende kleding en bijbehorende attributen (oordopjes, maskers, etc.) beschikbaar worden gesteld en worden gebruikt.
k-W5	Het bedrijf is een erkend leerbedrijf.	1	Administratieve toets van inschrijving in leerbedrijvenregister.
k-W6	Het bedrijf heeft afspraken met bedrijfstak gerelateerde scholen over beschikbaarheid van stageplaatsen.	1	<ul style="list-style-type: none"> - Overzicht bedrijfstak gerelateerde scholen - Registraties contacten bedrijfstak gerelateerde scholen - Per jaar worden minimaal 2 stagiaires ingezet die in totaal minimaal 4 weken werkzaam zijn op het bedrijf.
k-W7	Schoonmaak, vang- en laadpersoneel moeten instructies krijgen over werkzaamheden in bedrijf.	2	<ul style="list-style-type: none"> - Instructies - Registratie instructies gegeven (met handtekeningen).

BIJLAGE MILIEU

Eierproductieberekening

Voor een aantal onderdelen dient eerst de kg eierproductie berekend te worden. Dit is het aantal eieren maal het gemiddeld gewicht van de eieren dat in een legperiode is geraapt. Gemiddeld worden leghennen op een leeftijd van ca. 17 weken opgezet. Een standaard legperiode beslaat voor alternatief gehouden leghennen (KWIN 2011-2012):

- 21 dagen opfokperiode (van 17- 20 weken leeftijd)
- 392 dagen legperiode
- 28 dagen leegstand om de stal gereed te maken voor de volgende legperiode

De totale legperiode duurt dus: 441 dagen

Voor alle berekeningen wordt uitgegaan van het aantal leghennen op 20 weken (=140 dagen) leeftijd.

Definitie bij eierproductie:

Eierproductie = geraapte eieren 1^e soort/2^e soort + kneus/breuk

Basisgegevens voor gewichten gebruikt in de berekeningen:

Gemiddeld gewicht ei : 62,0 gram/ei (KWIN 2011-2012)

Geproduceerde eieren = + (aantal geraapte eieren) * (gem. gewicht ei)
--

Kneus/breuk = + (aantal kneus/breuk eieren) * (gem. gewicht ei)
--

Voorbeeldberekening:

Stal met 15.000 opgehokte leghennen (= aantal op 20 weken leeftijd) met een productie van 320 eieren (1^e/2^e soort + kneus/breuk) per opgehokte hen met een gemiddeld gewicht van 62,5 gram. In totaal produceert deze stal 300.000 kg eieren.

Ammoniakemissie stal

Ammoniakemissie van de stal wordt bepaald aan de hand van de forfaitaire emissiewaarde van het staltype. Ondernemers hebben een aantal opties beschikbaar voor stalsystemen, die aan de normen voor Besluit Huisvesting voldoen. Hieronder staat een lijst met stalsystemen die aan de norm van Besluit Huisvesting voldoen betreffende de maximale ammoniakemissie.

Stallen voor niet-batterij huisvesting productie leghennen die voldoen aan de norm volgens Besluit Huisvesting met bijbehorend Rav nummer

Rav nr.	Systeem	NH ₃ -emissie (kg/dierplaats/jaar)
E 2.9	Grondhuisvesting met mestbandbeluchting via buizen onder de beun.	
E 2.10	Chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie; volièr- en grondhuisvesting (Groen Label BB 00.06.089)-volièr	0,032
E 2.11.2	50% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	0,055
E 2.11.3	30-35% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur mestbeluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	0,025
E 2.11.4	55-60% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur mestbeluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	0,037
E 2.12.1	Scharrelstal in twee verdiepingen met mestbanden onder de roosters (tweemaal per week afdraaien), bezetting 9 leghennen per m ²	0,068

Er staat een wettelijke bescherming op het type eieren dat een bedrijf produceert en wettelijke geborgde scheiding van afzetkanalen. De typering van eieren is op basis van het houderijsysteem van de leghennen. Er worden vier typen onderscheiden, elk gecodeerd met een nummer dat wordt aangebracht op het ei:

0. Biologische eieren
1. Vrije uitloop eieren
2. Scharrel eieren
3. Kooi eieren

Bij het Milieukeur Ei gaan we minimaal (qua welzijn) uit van niet-batterij huisvesting dus eieren onder type 3 kunnen niet opteren voor een Milieukeur Ei.

Indien van toepassing worden de emissiewaarden voor nageschakelde technieken en de opstapeling van mest opgeteld (zie onderstaande tabel).

Bijtelling ammoniakemissie indien van toepassing op het stalstelsel

Rav nr.	Systeem	NH ₃ -emissie (kg/dierplaats/jaar)
E 6.1	mestdroogsystemen met geperforeerde doek; 55% emissiereductie fijn stof	0,015
E 6.2	droogtunnel met oppervlaktedroging (dichte banden)	0,015
E 6.3	lucht uit een composteringsunit met chemische luchtwassing	0,005
E 6.4.1	droogtunnel met geperforeerde banden; 30% emissiereductie fijn stof	0,002
E 6.4.2	droogtunnel met geperforeerde metalen platen; 55% emissiereductie fijn stof	0,002
E 6.5	mestopslagloods met biologisch luchtwassysteem 70% emissiereductie	0,015
E 6.6	mestopslagloods met chemisch luchtwassysteem 70% emissiereductie	0,015
E 6.7	mestopslagloods met chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie	0,005
E 6.100	overige opslag van mest	0,050

Berekening punten:

De gemiddelde emissie vergeleken met de maximale normemissie die op 0,070 kg per dierplaats per jaar is gesteld (zie verplichte basiseisen punt 2.3)

De maximale emissie uit het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij levert 0 punten op en een emissie van 0,025 kg per dierplaats levert 16,1 punten op. De verhouding tussen de emissie en het aantal punten is lineair. Op deze wijze kan 0,25 punt per procent reductie in ammoniakemissie worden verdiend.

Berekening percentage beter dan norm:

$$\%_{t.o.v. \text{ norm}} = (\text{Norm} - \text{gemiddelde emissiewaarde}) * (100 / \text{Norm})$$

$$\text{Berekening aantal punten} = \%_{t.o.v. \text{ norm}} * 0,25$$

Fijnstofemissie stal

De fijnstofemissie van de stal wordt bepaald aan de hand van de forfaitaire emissiewaarde van het staltype. Ondernemers hebben een aantal opties beschikbaar voor stalsystemen met bijbehorende normen voor fijnstofemissie.

Stallen voor niet-batterij huisvesting productie leghennen met de fijnstofemissie volgens Vrom.nl/infomil.nl met bijbehorend Rav nummer

Rav nr.	Systeem	Fijnstofemissie in (g PM10/dier/jaar)
E 2.8	Grondhuisvesting met beluchting onder gedeeltelijk verhoogde roostervloer (perfosysteem) (Groen Label BB 00.06.088) met vlakke vloer	84
E 2.9	Grondhuisvesting met mestbandbeluchting via buizen onder de beun.	84
E 2.10	Chemisch luchtwassysteem 90% emissiereductie; volièr- en grondhuisvesting (Groen Label BB 00.06.089)-volièr	59
E 2.11.1	Minimaal 50% van de leefruimte is rooster met daaronder een mestband. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	65
E 2.11.2	50% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met beluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	65
E 2.11.3	30-35% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur mestbeluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	65
E 2.11.4	55-60% van de leefruimte roosters met daaronder een mestband met 0,7 m ³ per dier per uur mestbeluchting. Mestbanden minimaal eenmaal per week afdraaien. Roosters minimaal in twee etages	65
E 2.12.1	Scharrelstal in twee verdiepingen met mestbanden onder de roosters (tweemaal per week afdraaien), bezetting 9 leghennen per m ²	84
E 2.12.1	Scharrelhuisvesting met frequente mest- en strooiselverwijdering	84
E 2.13	Biologisch luchtwassysteem 70% ammoniakemissiereductie	25

Om de fijnstof emissie te reduceren zijn er een aantal technieken ontwikkeld die op een aparte categorie (E6 en E 7) in de Rav lijst staan. Op de volgende pagina zijn deze weergegeven in de tabel.

Additionele technieken voor emissiereductie van fijn stof voor leghennen die voldoen aan de norm volgens www.infomil.nl met bijbehorend Rav nummer

Rav nr.	Systeem	Fijnstof reductiefactor (%)
E 6.1	mestdroogsystemen met geperforeerde doek	55%
E 6.4.1	droogtunnel met geperforeerde banden	30%
E 6.4.2	droogtunnel met geperforeerde metalen platen	55%
E 7.3	Water luchtwassysteem	33%
E 7.4	Droogfilter	40%
E 7.5	Ionisatiefilter	60%
E 7.6	Warmtewisselaar	20%

Berekening punten:

De gemiddelde fijnstofemissie wordt vergeleken met de normemissie die is vastgesteld is op respectievelijk in de verplichte basiseisen onder punt 2.4. De maximale fijnstofemissie (70 en 55 g PM10/dier/jaar voor respectievelijk traditioneel scharrel en voliëre) levert 0 punten op en een emissie van 25,0 g per dier per jaar levert 16,1 en 13,6 punten op voor respectievelijk traditioneel scharrel en voliëre. De verhouding tussen de emissie en het aantal punten is lineair. Op deze wijze kan 0,25 punt per procent reductie in ammoniakemissie worden verdiend.

Berekening percentage beter dan norm:

$$\%_{t.o.v. \text{ norm}} = (\text{Norm} - \text{gemiddelde emissiewaarde}) * (100 / \text{Norm})$$

$$\text{Berekening aantal punten} = \%_{t.o.v. \text{ norm}} * 0,25$$

Stikstof- en fosfaatexcretie

De stikstofexcretie wordt berekend aan de hand van de aanvoer en afvoer van stikstof op het bedrijf. De eenheid voor de stikstofexcretie is kg stikstof per 1000 kilogram geproduceerd ei. Hoe de eierproductie berekend worden staat direct onder de Milieumeetlat.

Norm stikstof- en fosfaatexcretie

De norm voor stikstofexcretie voor niet-batterijhuisvesting voor leghennen is afgeleid van Jongbloed en Kemme (2005). Zij gaan uit van een stikstofexcretie van 0,726 kg N per dier per jaar. Omgerekend naar een legperiode is dat 441/365 maal 0,726 geeft 0,877 kg N per dier per legperiode. Per legperiode legt een leghen 20,2 kg ei (KWIN 2011-2012). 0,877 gedeeld door 20,2 geeft een stikstofexcretie van 0,0434 g N per kg ei. Voor 1.000 kg ei is dit 43,3 kg N. Voor de ondergrens voor puntenwaardering wordt de norm met 10% verlaagd. Vanaf 39,1 kg per 1.000 kg ei kunnen dus punten worden verdiend.

Voor de fosfaatexcretie wordt uitgegaan van de P-excretie van Jongbloed en Kemme (2005). Deze is 0,172 kg P per dier per jaar. Om naar fosfaat te komen wordt de P-norm omgerekend met de factor 2,29: 0,394 kg P per dier per jaar. Per dier per legperiode is dit 0,394 x 441/365 is 0,476 kg P per dier per legperiode. Bij 20,2 kg ei per legperiode betekent dit een fosfaatexcretie van 0,0236 g P2O5 per kg ei. Voor 1000 kg ei is dit 23,6 kg P2O5. Voor de ondergrens voor puntenwaardering wordt de norm met 10% verlaagd. Vanaf 21,2 kg P2O5 per 1.000 kg ei kunnen dus punten worden verdiend.

Voor de berekening van de excretie per 1000 kg ei is een complete boekhouding noodzakelijk ten aanzin van:

- Aankoop van voeders (voederjaaroverzicht met aangeleverde mineralen en uitgesplitst naar verschillend type voeders/fases)
- Gegevens om de totale eierproductie in kg te berekenen (productiegegevens, eigewichten)

De totale aanvoer van stikstof (N) en fosfaat in voer wordt vermeld op de voeropgaven van de voerleverancier(s).

Stikstofexcretie

De gemiddelde vastlegging van stikstof in eieren is 0,0185 kg N/kg ei (Jongbloed en Kemme, 2005).

Berekening totale stikstofexcretie

$$= \text{Totale aanvoer kg stikstof in voer} - (\text{totale eierproductie} * 0,0185)$$

Berekening totale stikstofexcretie per 1000 kg ei

$$= (\text{Totale stikstofexcretie} / \text{totale eierproductie}) * 1000$$

Berekening percentage beter dan norm: $\%_{t.o.v. \text{ norm}}$

$$= (\text{Norm} - \text{gerealiseerde stikstofexcretie}) * (100 / \text{Norm})$$

$$\text{Berekening aantal punten} = \%_{t.o.v. \text{ norm}} * 1,5$$

Per procent lagere stikstofexcretie dan de norm kunnen 1,5 punten worden behaald. De maximum haalbare reductie voor leghennenbedrijven wordt geraamd op ca. 10% (lager gehalte Ruw eiwit in het voer en verbeterde voederconversie) zodat maximaal 15 punten kunnen worden verdiend.

Fosfaatexcretie

De gemiddelde vastlegging van fosfaat in eieren is 0,00389 kg P₂O₅/kg ei. Dit getal is afgeleid van Jongbloed en Kemme (2005) die een P- gehalte geven van 0,0017 g/kg ei. Vermenigvuldigd met de factor 2,29 wordt het P-gehalte omgerekend naar P₂O₅.

Berekening totale fosfaatexcretie
= Totale aanvoer kg fosfaat in voer – (eierproductie * 0,00389)

Berekening totale fosfaatexcretie per 1000 kg ei
= Totale fosfaat excretie/Totale aantal leghennen

Berekening percentage beter dan norm: %_{t.o.v. norm}
= (Norm – gerealiseerde fosfaatexcretie) * (100 / Norm)

Berekening aantal punten = %_{t.o.v. norm} * 1,5

Per procent lagere fosfaatexcretie dan de norm kunnen 1,5 punten worden behaald. De maximum haalbare reductie voor leghennenbedrijven wordt geraamd op ca. 10% (lager gehalte fosfaat in het voer en verbeterde voederconversie) zodat maximaal 15 punten kunnen worden verdiend.

Energieverbruik

Het energieverbruik wordt gebaseerd op het energieverbruik per 1000 kg. geproduceerd ei. Hoe de eierproductie berekend wordt staat direct onder de Milieumeetlat. Het gaat in eerste instantie om reductie van fossiel energieverbruik. Dit kan worden gerealiseerd door een lager verbruik en door gebruik van energie uit duurzame bronnen.

Het gebruik van duurzame energie wordt gestimuleerd. Iedere kWh duurzame energie telt voor 36% mee bij het berekenen van het energieverbruik. Bij een certificaathouder met deelnemers dient iedere deelnemer aan de norm voor Milieukeur te voldoen.

Elektriciteit

Voor het jaarlijkse elektriciteitsverbruik zijn drie soorten gegevens te gebruiken:

- de eigen registratie van de meterstanden voor de bedrijfsgebouwen;
- de jaarlijkse afrekening van het elektriciteitsbedrijf voor de bedrijfsgebouwen (deze afrekening loopt niet altijd van 1 januari tot 1 januari, maar dient wel betrekking te hebben over een periode van één jaar)
- de afrekening of de meterstanden van het woonhuis en bedrijfsgebouwen,

Bij uitvoering van andere 'bedrijfstakken' op het bedrijf moeten aparte energiemeters voor het pluimveebedrijf aanwezig zijn.

Berekening energieverbruik per 1000 kg ei

	Verbruik	Vermenigvuldigingsfactor	Verbruik in MJ
ElektriciteitkWh	x 10,0
elektriciteit groen inkoopkWh	x 3,6
elektriciteit groen eigen productie eigen gebruikkWh	x 0
elektriciteit groen eigen productie levering aan netkWh	x -10
Aardgasm3	x 32,3
Propaanliter	x 26,7
Huisbrandolieliter	x 40,5
Totaal			

Aardgas, propaan en huisbrandolie

Ook voor het brandstofverbruik zijn verschillende soorten gegevens bruikbaar:

- uw eigen registratie van de meterstanden voor de bedrijfsgebouwen;
- jaarlijkse overzichten van de leveringen per bedrijfsgebouw van het energiebedrijf of van andere energie leveranciers;
- de afrekening of de meterstanden van het woonhuis en bedrijfsgebouwen, gecorrigeerd voor uw privé verbruik.

De norm van het energieverbruik is afgeleid van KWIN 2011-2012 die voor niet-batterijhuisvesting uitgaat van 2,5 kWh per opgehokte hen. Vermenigvuldigd met de factor 3,6 geeft dit 9,0 MJ/per opgehokte hen/legperiode. Bij 20,2 kg ei per dier per jaar komt de norm op 445,55 MJ/1000 kg ei (Berekening: $2,5 * 3,6 / 20,2 * 1000$). Dit getal wordt met 5% verlaagd naar 423,3 MJ/dierplaats/jaar.

Indien een nageschakelde techniek voor het nadrogen van mest op het bedrijf wordt toegepast wordt deze norm met 50% verhoogd. Dit geeft een verbruik van 3,75 kWh per opgehokte hen. Vermenigvuldigd met de factor 3,6 (2011-2012) geeft dit 13,5 MJ/dierplaats/jaar. Bij 20,2 kg ei per dier per jaar geeft dit 668,3 MJ/1000 kg ei. Dit getal wordt met 5% verlaagd naar 634,9 MJ/dierplaats/jaar.

Het totale energieverbruik van de stal wordt berekend door het gebruik van de laatste jaaroverzichten te nemen. Hierbij wordt het verbruik per jaar omgerekend naar de werkelijke legperiode. Hierbij wordt de opfokperiode (opzet tot 20 weken leeftijd), legperiode (vanaf 20 weken leeftijd) en de leegstandperiode opgeteld en gedeeld door 365 (aantal dagen per jaar). Het energieverbruik per jaar wordt vermenigvuldigd met deze factor.

Berekening energieverbruik per 1000 kg ei
= (Totale energieverbruik per legperiode / totale eierproductie) * 1000

Per % lager fossiel energieverbruik dan de norm kan 0,08 punt worden gehaald. Bij een volledig fossiel energieneutraal bedrijf kunnen er maximaal 8 punten worden behaald.

Berekening percentage beter dan norm; $\%_{t.o.v. norm}$
= (norm – energieverbruik per legperiode) * (100 / norm)

Berekening aantal punten = $\%_{t.o.v. norm} * 0,08$

Mogelijkheid compensatie stikstofexcretie, fosfaatexcretie en energieverbruik Voor bedrijven in het eerste jaar van certificatie voor Milieukeur

Bedrijven (individuele certificaathouders of deelnemers onder ketenregie) mogen het eerste jaar van certificatie 10% lager scoren dan de norm mits dit wordt gecompenseerd op de andere thema's. Deze mogelijkheid geldt alleen binnen deze drie onderwerpen: stikstofexcretie, fosfaatexcretie en energieverbruik.

De compensatievoorwaarden per 1000 kg ei zijn:

- 1 kg meer stikstof excretie kan gecompenseerd worden door 80 MJ minder energieverbruik
- 1 kg meer fosfaat excretie kan gecompenseerd worden door 160 MJ minder energieverbruik
- 100 MJ meer energieverbruik kan gecompenseerd worden door 1,25 kg minder stikstofexcretie
- 100 MJ meer energieverbruik kan gecompenseerd worden door 0 kg minder fosfaatexcretie

Afzet mest voor verbranding

Voor afzetcontracten met een mestverbrandingsinstallatie worden punten toegekend op basis van het aandeel van de totale mest die onder contract wordt afgezet. Per % mest dat afgezet wordt naar een mestverbrandingsinstallatie kan 0,05 punt worden behaald met een maximum van 5 punten.

BIJLAGE VOEDERS

Verlaging van zink- en koperaanvoer

In het GMP+-certificatieschema voor de diervoedersector Productnormen (2006) Van het PDV wordt aangegeven dat de maximaal toelaatbare hoeveelheid zink en koper in leghennenvoer respectievelijk 150 en 25 mg per kilogram mag zijn. Vanuit de grondstoffen komt ongeveer 35 mg/kg zink en 7 mg/kg koper in het voer. De rest van het zink en koper wordt dus toegevoegd.

Door een betere voederconversie dan gemiddeld en door lagere gehalten in het voer kan de zinkuitscheiding worden verlaagd. Er is weinig tot niets bekend over de mogelijkheden tot verlagen van de zinkhoeveelheid via het voer. We schatten dat een verlaging van de totale hoeveelheid zink van 150 naar 135 mg/kg voer mogelijk moet zijn. Voor koper wordt ingeschat dat de verlaging ook ongeveer maximaal 20% kan zijn. Van 25 mg naar 20 mg/kg.

Norm zink- en koperaanvoer per 1000 kg ei

De norm voor het zinkverbruik is 322,1 g per 1000 kg ei waarbij gerekend is met een voederconversie van 2,26 kg voer per kg ei (KWIN 2011-2012). Dus 150 mg/kg maal 2,26 geeft 339,0 mg zink per kg ei. Voor de ondergrens voor puntenwaardering wordt de norm met 5% verlaagd. Vanaf 322,1 mg zink per kg ei kunnen dus punten worden verdiend.

De norm voor het koperverbruik is g per 1000 kg ei waarbij gerekend is met een voederconversie van 2,26 kg voer per kg ei (KWIN 2011-2012). Dus 25 mg/kg maal 2,26 geeft 56,5 mg koper per kg ei. Voor de ondergrens voor puntenwaardering wordt de norm met 5% verlaagd. Vanaf 53,7 mg koper per kg ei kunnen dus punten worden verdiend.

Registratie

Volledig overzicht van aanvoer van zink en koper in het voer.

Zinkaanvoer verlaagd

Berekening totale aanvoer zink

= Totale aanvoer voer x (toegevoegd zinkgehalte in het voer + 35 mg vanuit de grondstoffen)

Berekening totale aanvoer zink per 1000 kg ei

= (Totale aanvoer zink / kg eierproductie) * 1000

Berekening percentage beter dan norm: $\%_{t.o.v. norm}$

= (Norm – gerealiseerde zinkaanvoer) * (100 / Norm)

Berekening aantal punten = $\%_{t.o.v. norm} * 1,0$

Per procent lagere zinkaanvoer dan de norm kan 1 punt worden behaald. De maximum haalbare reductie voor leghennenbedrijven wordt geraamd op ca. 20% (verlaging gehalte zink in het voer en verbeterde voederconversie) zodat maximaal 20 punten kunnen worden verdiend.

Koperaanvoer verlaagd

Berekening totale aanvoer koper

= Totale aanvoer voer x (toegevoegd kopergehalte in het voer + 7 mg vanuit de grondstoffen)

Berekening totale aanvoer koper per 1000 kg ei

= (Totale aanvoer koper / kg eierproductie) * 1000

Berekening percentage beter dan norm: $\%_{t.o.v. norm}$

= (Norm – gerealiseerde koperaanvoer) * (100 / Norm)

Berekening aantal punten = $\%_{t.o.v. norm} * 1,0$

Per procent lagere koperaanvoer dan de norm kan 1 punt worden behaald. De maximum haalbare reductie voor leghennenbedrijven wordt geraamd op ca. 20% (verlaging gehalte koper in het voer en verbeterde voederconversie) zodat maximaal 20 punten kunnen worden verdiend.